

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Bepalen voorkeurslocatie(s) drinkwaterwinning Twente–Achterhoek

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport

3 april 2017 / projectnummer: 2877

1. Oordeel over het milieueffectrapport (MER)

De provincies Gelderland en Overijssel willen één of meerdere locaties voor drinkwaterwinningen mogelijk maken met een totale omvang van 7 miljoen m³/jaar. Hiervoor moet de provinciale omgevingsvisie worden aangepast. Voor de besluitvorming hierover is een Plan-milieueffectrapport (MER) opgesteld. In dit advies aan de Gedeputeerde Staten van de provincies Overijssel en Gelderland geeft de Commissie voor de milieueffectrapportage¹ aan of het MER voldoende informatie geeft om een onderbouwd besluit te kunnen nemen over de omgevingsvisie en dus over de locatie(s) van deze drinkwaterwinning.

Wat blijkt uit het MER?

Het milieueffectrapport is omvangrijk en er is zeer veel onderzoek verricht, de afgelopen jaren is een intensief proces gevolgd met de omgeving. Helaas is het voor een buitenstaander zeer moeilijk te volgen welke argumenten doorslaggevend zijn geweest bij de keuzes die gemaakt worden in het MER. De uit te werken alternatieven en het voorkeursalternatief zijn gekozen na een bestuurlijk overleg. Uit het MER blijkt dat deze onderzochte alternatieven allemaal voor- en nadelen hebben, ook het voorkeursalternatief. Per alternatieve locatie is in hoge mate is evaluerend ontworpen; ruimtelijke kwaliteit is hierbij goed geïntegreerd.

Is de essentiële informatie voor het besluit aanwezig?

De Commissie signaleert dat op twee onderdelen informatie ontbreekt:

- Veel natuur in Twente is gevoelig voor verdroging, en vaak is deze natuur al verdroogd. Daarom worden er de komende jaren ook veel herstelmaatregelen getroffen (PAS). Juist 'kletsnatte' natuur kan zeer gevoelig zijn voor kleine dalingen. Het effect op beschermde natuur² en de bestaande herstelmaatregelen is nog niet in voldoende detail bekeken. Daardoor is niet aangetoond dat beschermde natuur geen schade ondervindt. Als beschermde natuur wordt aangetast, is het voornemen niet uitvoerbaar.
- In het MER is gekeken naar zetting van veengronden, maar er is geen rekening gehouden met de oxidatie van veen bij grondwaterstandsverlaging door de waterwinning. Beide processen leiden cumulatief tot bodemdaling. De Commissie verwacht dat de bodemdaling door oxidatie forser zal kunnen zijn dan de berekende zettingen. De risico's van deze bodemdaling voor de omgeving zijn niet bekeken. Denk hierbij aan vernatting van de grond en risico's voor zettingsgevoelige objecten en infrastructuur zoals bedrijven, dijken en wegen.

Als deze informatie niet beschikbaar komt kan het zijn dat nu een keuze voor een winlocatie wordt gemaakt, maar dat later blijkt dat deze locatie onoverkomelijke bezwaren met zich meebrengt. De Commissie adviseert daarom om in een aanvulling op het MER eerst bovenstaande risico's in beeld te brengen voor tenminste het voorkeursalternatief. Neem pas daarna een besluit over de locatie(s) van de drinkwaterwinningen.

---

¹ Hierna 'de Commissie'. De samenstelling van de werkgroep van de Commissie m.e.r., haar werkwijze en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. Projectstukken, voor zover digitaal beschikbaar, vindt u door op www.commissiemer.nl projectnummer 2877 in te vullen in het zoekvak.

² Deze Natura 2000-gebieden worden beschermd in de Wet natuurbescherming met een verbod op aantasting.

2. Toelichting op het advies

Wat was de inhoud van eerdere adviezen?

De Commissie heeft eerder een advies gegeven voor de inhoud van het MER. Naar het oordeel van de Commissie moet het MER in ieder geval onderstaande informatie bevatten:

- Een brede formulering van het doel en nut en noodzaak.
- Systematische en navolgbare beschrijving van de trechtering van 64 naar 9 potentiële locaties, vervolgens naar de 4 à 5 kansrijke locaties en ten slotte de selectie van 3 à 4 te onderzoeken alternatieven.
- Inzicht in de ruimtelijke beperkingen van de winning voor de omgeving en vice versa.
- Een onderbouwde beschrijving van de mogelijke effecten van de alternatieven op natuur in brede zin en eventueel een Passende beoordeling.

In de volgende paragrafen licht de Commissie haar oordeel over de informatie uit het MER nader toe. In tekstkaders geeft zij advies over de nog te verstrekken informatie. Deze informatie is naar haar mening noodzakelijk om een goed onderbouwd besluit te kunnen nemen over de provinciale omgevingsvisie waarin de locaties voor drinkwaterwinning worden vastgelegd.

2.1 Effecten op Natura 2000 en de Passende beoordeling

Reikwijdte verdrogingseffecten op natuur

Veel natuur in Twente is gevoelig voor verdroging, en veel natuur is nu al verdroogd. Juist 'kletsnatte' natuur kan zeer gevoelig zijn voor kleine dalingen. Het effect op Natura 2000-gebieden is alleen bekeken als de grondwaterspiegel door de drinkwaterwinning met meer dan 5 cm daalt of de kwelstroom meer dan 0,1 mm/dag verandert. Voor de trechtering van 64 locaties naar een beperkt aantal is deze vereenvoudiging onontkoombaar en navolgbaar. Naarmate de keuze van een of enkele locaties nadert, worden echter de eisen van de gebiedsbescherming steeds meer van belang. In het MER is te beperkt gekeken welke natuur in deze gebieden voorkomt en welke maatregelen mogelijk zijn om aantasting te voorkomen. Ook is niet steeds gekeken of er al vernattingsmaatregelen in de natuurgebieden worden voorbereid of genomen (bijvoorbeeld in het kader van het PAS) en of de waterwinning de effectiviteit van deze maatregelen kan beperken.

Passende beoordeling voorkeursalternatief

Bovenstaande is met name relevant voor stap 3 en de bepaling van de effecten van het voorkeursalternatief in de Passende beoordeling. Daar past naar het oordeel van de Commissie een extra check of de inperking tot de gekozen locaties niet tot onoverkomelijke problemen leidt in de uitwerking. In de effectbeoordeling van de locatie Vriezenveen (-Daarle) ontbreekt deze zekerheid nu in elk geval nog.

- De hydrologische berekeningsresultaten in figuur 7.28 tot en met 7.31 komen niet goed overeen met de tekst.
- In de tweede plaats reiken de effecten in de richting van het Natura 2000-gebied Engbertdijksvenen, en voor Darle ook in de richting van het Wierdense Veld³, maar wordt

---

³ Zie inspraak van Landschap Overijssel en KNNV.

nog onvoldoende duidelijk of voldoende mitigerende maatregelen mogelijk zijn om aantasting van natuurlijke kenmerken uit te sluiten. Ook is de relatie met vernattingsmaatregelen die daar in het kader van het beheerplan Natura 2000 en de PAS uitgevoerd worden niet in voldoende detail in beeld gebracht.

De Commissie vindt het essentieel voor het besluit dat de effecten van daling van de grondwaterstand op Natura 2000-gebieden en PAS herstelmaatregelen nader wordt bekeken. De Commissie adviseert dit tenminste in beeld te brengen voor de nieuw geplande onttrekkingen in het voorkeursalternatief – dus Vriezenveen–Daarle. Daarbij gaat het om Natura 2000-effecten buiten het invloedsgebied van 5 cm verlaging in combinatie met de opgebouwde kennis in de detailhydrologie in dit deel van het beïnvloedsgebied. Houd hierbij ook rekening met de effecten van oxidatie op veengrond (zie ook 2.2. van dit advies). Geef ook aan in hoeverre maatregelen mogelijk zijn om eventuele negatieve effecten te verminderen.

De Locatie Mander nader beschouwd

Voor de locatie Mander reiken de berekende grondwatereffecten wel tot in het Natura 2000-gebied Springendal en Dal van de Mosbeek. Door in te zoomen op het complexe ecohydrologisch systeem in dit gebied, wordt dit effect genuanceerd. Niettemin worden er bij een onttrekking van 3Mm³/jr negatieve effecten verwacht op de waternatuur van de beken en is er onzekerheid over de effecten op natte landnatuur.

Het Voorkeursalternatief omvat een winningsreductie tot 2 Mm³/jr in Mander, met 1 Mm³/jr extra capaciteit voor calamiteiten. Voorgesteld wordt de effecten van de reductie te monitoren en daarmee het inzicht in de ecohydrologische relaties te vergroten. De winning kan aldus worden herbezien, wanneer er toch een duidelijke invloed op het Natura 2000-gebied blijkt.

De Commissie onderschrijft deze lerende 'aanpak maar plaatst daarbij twee kanttekeningen:

- voor de monitoring is een expliciet uitgewerkte aanpak nodig. Niet alleen moet deze ingaan op zowel hydrologische als ecologische aspecten, het moet ook duidelijk worden hoe de informatie gedeeld, geanalyseerd en geëvalueerd wordt⁴.
- De huidige winning van 3 Mm³/jr heeft volgens het MER negatieve effecten op aquatische natuur in beken. Daarnaast zijn significante hydrologische effecten op het grondwater binnen het Natura2000-gebied door de complexe opbouw van de ondergrond niet op voorhand volledig uit te sluiten. Daarom is meer duidelijkheid gewenst over wat '1 miljoen m³ voor calamiteiten' inhoudt⁵ en over het tijdstip waarop de huidige winning wordt teruggebracht naar het niveau van 2 Mm³/jr.

2.2 Effecten oxidatie veengrond en risico's omgeving

In het MER is gekeken naar de zettingsgevoeligheid van veengronden, maar er is geen rekening gehouden met de oxidatie van veen bij grondwaterstandsverlaging door de waterwinning⁶. De Commissie verwacht dat de bodemdaling door oxidatie veel forser zal kunnen zijn

---

⁴ Zie inspraakreactie waterschap en Landschap Overijssel.

⁵ Als de innamestop vanuit het Twentekanaal door de Vredesteinbrand als een calamiteit wordt opgevat, dan zou dit betekenen dat meer dan een decennialang extra water gewonnen zou worden.

⁶ Als gevolg van grondwaterwinning zal de waterspanning afnemen en de grondwaterstand dalen. Hierdoor zullen veenlagen samendrukken (zetting) en kan veen oxideren. Beide processen leiden cumulatief tot bodemdaling.

dan de indicatief berekende zettingen wanneer nog veenlagen aanwezig blijken te zijn. Het MER onderbouwt niet de aanname dat deze veenlagen niet (meer) aanwezig zijn. Dit geldt met name voor de locaties uit het voorkeursalternatief. Een groot deel van het beïnvloedingsgebied van de winningen bij Daarle en Vriezenveen bestaat uit ontgonnen veengrond. Binnen de verlagingscontouren bevinden zich ook zettingsgevoelige objecten en infrastructuur.⁷

Voor deze veengronden zijn zettingsberekeningen uitgevoerd voor de verlaging van de gemiddeld laagste grondwaterstand (GLG). Daartoe is in het MER gerekend met een gestandaardiseerde bodemopbouw. Afhankelijk van het windebiet zijn indicatieve zettingen berekend van maximaal 6 cm na een periode van 30 jaar. Deze berekeningen zijn echter gebaseerd op een aangepaste bodemopbouw waarbij vrijwel de gehele (1,30 m dikke) bovenste veenlaag al door veenoxidatie zou zijn verdwenen. Maar het MER biedt geen zekerheid over de omvang van deze opgetreden veenoxidatie. Recente boordata blijken niet beschikbaar te zijn. Wanneer in een veenprofiel de GLG met 1 m wordt verlaagd, dan kan de veenoxidatie wel 3 cm per jaar belopen. Dat betekent dat na 30 jaar vrijwel de gehele veenlaag kan zijn verdwenen. De Commissie verwacht daarom dat de bodemdaling door veenoxidatie veel groter kan zijn dan de uitgevoerde indicatief berekende zettingen. De risico's van deze veel grotere bodemdaling voor zettingsgevoelige objecten, infrastructuur en vernatting in de omgeving zijn niet bekeken.

De Commissie vindt het essentieel voor het besluit dat voor de bepaling van de bodemdaling in veengebieden het effect van veenoxidatie kwantitatief wordt meegenomen. De Commissie adviseert de bandbreedte van mogelijk effecten van veenoxidatie tenminste in beeld te brengen voor de gekozen onttrekkingen in het voorkeursalternatief. Geef ook aan wat de mogelijkheden voor mitigatie zijn.

---

⁷ Zie ook de zienswijze van onder andere LTO-Noord, waarin deze op dit gevaar wijst.

BIJLAGE 1: Projectgegevens toetsing MER

Initiatiefnemer: Provincie Gelderland; Provincie Overijssel

Bevoegd gezag: Provincie Gelderland; Provincie Overijssel

Besluit: vaststellen of wijzigen van een omgevingsvisie

Categorie Besluit m.e.r.: D15.2

Activiteit: De provincies Gelderland en Overijssel willen één of meerdere waterwinningen mogelijk maken met een totale omvang van 7 miljoen m³/jaar, inclusief nieuwbouw of aanpassing van noodzakelijke transportleidingen en waterzuiveringen. Hiervoor moeten de provinciale omgevingsvisies worden aangepast. Vanwege kaderstelling voor m.e.r.-beoordelingsplichtige activiteiten en mogelijke negatieve effecten op Natura 2000-gebieden wordt een Plan-MER opgesteld.

Procedurele gegevens:

Aankondiging start procedure: 24 januari 2014

Adviesaanvraag bij de Commissie m.e.r.: 27 januari 2014

Ter inzage legging van de informatie over het voornemen: 27 januari 2014 t/m 9 maart 2014

Advies reikwijdte en detailniveau uitgebracht: 28 maart 2014

Aanvraag toetsingsadvies bij de Commissie m.e.r.: 19 januari 2017

Kennisgeving MER: 19 januari 2017

Ter inzage legging MER: 23 januari 2017 t/m 5 maart 2017

Toetsingsadvies uitgebracht: 3 april 2017

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen bestaande uit enkele deskundigen, een voorzitter en een werkgroepsecretaris. Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

dhr. dr. J. Groen

dhr. dr. C.J. Hemker

dhr. drs. A. van Leerdam

mw. drs. W. Smal (secretaris)

dhr. mr. C.Th. Smit (voorzitter)

dhr. drs. G. de Zoeten

Werkwijze Commissie bij toetsing:

Tijdens de toetsing gaat de Commissie na of het MER voldoende juiste informatie bevat om het milieubelang volwaardig mee te kunnen wegen in het besluit. De Commissie gaat bij het toetsen uit van de wettelijke eisen voor de inhoud van een MER, zoals aangegeven in artikel 7.7 dan wel 7.23 van de Wet milieubeheer, en van eventuele documenten over de reikwijdte en het detailniveau van het MER. Indien informatie ontbreekt, onvolledig of onjuist is, beoordeelt de Commissie of zij dit een essentiële tekortkoming vindt. Daarvan is sprake als aanvullende informatie in de ogen van de Commissie kan leiden tot andere afwegingen. In die gevallen adviseert de Commissie de ontbrekende informatie alsnog beschikbaar te stellen, vóór het besluit wordt genomen. Opmerkingen over niet-essentiële tekortkomingen in het MER worden in het toetsingsadvies opgenomen voor zover ze kunnen worden verwerkt tot duidelijke aanbevelingen voor het bevoegde gezag. De Commissie richt zich in het advies dus op hoofdzaken

die van belang zijn voor de besluitvorming en gaat niet in op onjuistheden of onvolkomenheden van ondergeschikt belang. Zie voor meer informatie over de werkwijze van de Commissie: <http://www.commissiener.nl/advisering/watbiedtdecommissie>

Betrokken documenten:

U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, door op www.commissiener.nl projectnummer [2877](#) in te vullen in het zoekvak.

De Commissie heeft kennis genomen van de zienswijzen en adviezen, die zij tot en met 6 maart 2017 van het bevoegd gezag heeft ontvangen. Zij heeft deze, voor zover relevant voor m.e.r., in haar advies verwerkt.

Bezoekadres

A. v. Schendelstraat 760
3511 MK Utrecht

Postadres

Postbus 2345
3500 GH Utrecht

t 030-2347666

e mer@eia.nl

w commissiemer.nl

